

JAARVERSLAG 2023
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE LEUVEN-CENTRAAL

Inhoud

1.	De commissie van toezicht	1
1.1.	Samenstelling	1
1.2.	Werking	1
	Werking commissie van toezicht	1
	Werking klachtencommissie	3
	Problemen bij de werking	4
1.3.	Behandeling van verzoeken van gedetineerden	6
	Behandeling van verzoeken algemene werking	6
	Behandeling van verzoeken in cijfers	6
2.	De penitentiaire inrichting	9
2.1.	Werking	9
2.2.	Populatie	9
3.	Het toezicht	10
3.1.	Gezondheidszorg	10
3.2.	Detentieomstandigheden	12
	Infrastructuur	12
	Kantine	13
	Organisatie van detentie	13
3.3.	Detentieplan	15
3.4.	Regime en activiteiten	16
	Tewerkstelling	16
	Onderwijs	17
3.5.	Orde en veiligheid	17

3.6.	Personeel	19
3.7.	Transversaal thema 2023: staking en minimale dienstverlening	20
4.	Het beklagrecht	22
4.1.	Het beklagrecht in cijfers	22
4.2.	Belangrijke tendensen	22
4.3.	Positieve elementen	26
4.4.	Werkpunten	27
5.	De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor 2023	28
6.	Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor 2024	29

1. De commissie van toezicht

1.1. Samenstelling

Voorzitter :	VANDUFFEL Laura
Ondervoorzitter :	YPERMAN Ward (jurist)
Leden :	AORAGH Mohamed (lid tot 21.09.2023) BEYENS Jan DE GROOF Mélanie (jurist) DE SCHAETZEN Geoffroy DE SMEDT Jente (jurist) GOOVAERTS Valerie LANGENAEKER Marius LEMMENS Zohra (lid sinds 21.09.2023) MEJDOUBI Bouchra (lid tot 19.01.2023) REYNDERS Kathia (lid sinds 25.05.2023) SCHOTSMANS Martina (jurist) SCHRUERS Liesbet VAN ACKER Robert VAN GARSSE Leo VERHEIJEN Patrick (arts)
Klachtencommissie:	LANSBERGEN Michaël (jurist, voorzitter KC) DE LOBEL Dirk VAN KRIEKINGEN Jozef
Secretaris :	ROEVENS Elke

De commissie bestaat uit leden met uiteenlopende expertises in onder andere volgende domeinen: bestuurskunde, criminologie, geneeskunde, justitie, maatschappelijk werk, onderwijs, onderzoek, opvoedkunde, overheidsadministratie, ...

1.2. Werking

Werking commissie van toezicht

De commissie van toezicht werd samengesteld op 1 september 2019, naar aanleiding van de inwerkingtreding van de relevante bepalingen van de Basiswet. Dit jaarverslag wordt opgesteld na een vierde volledig jaar functioneren.

De commissie kan uit 18 leden en een secretaris bestaan en wordt steeds zo voltallig mogelijk gehouden om de werklast maximaal te kunnen spreiden. Na ontslag van enkele leden eind 2022 en begin 2023, werd er aan het begin van het jaar een aanwervingsronde georganiseerd waarbij er een lijst met mogelijk toekomstige kandidaten ontstond. Hierdoor kon er telkens snel geschakeld worden, konden nieuwe leden aangeworven worden en blijven er nog enkele kandidaten voorhanden die aangesproken kunnen worden wanneer nodig.

De commissie vergaderde telkens fysiek binnen de gevangensmuren op de laatste donderdag van de maand. Zie voor het overzicht van de vergaderingen tabel 1.

De basis voor de werking van de commissie zijn de verzoeken van gedetineerden, die via een rapportbriefje een gesprek vragen met de commissie. Inhoudelijk heeft de commissie de opdracht een onafhankelijk toezicht te houden op de gevangenis, op de bejegening van gedetineerden en op de naleving van de hen betreffende voorschriften. Met onafhankelijk toezicht wordt bedoeld dat wordt gekeken of de Basiswet naar letter en geest wordt gerespecteerd. Waar dit niet het geval is, zal de commissie ook stappen zetten zonder haar toezichtsrol te verlaten. Dit toezicht kan betrekking hebben op de louter materiële situatie van de betrokkenen, maar evenzeer op gezondheidsaangelegenheden, welzijn of de interne rechtspositie.

De commissie maakt haar werking aan de gedetineerden bekend via een voorstellingsfolder die werd opgemaakt door de CTRG. Deze wordt aangeboden in de welkomstmap voor nieuwe gedetineerden. Daarnaast worden er af en toe twee informatiefilmpjes uitgezonden via het interne tv-kanaal 'JailTV' over enerzijds de klachtencommissie en anderzijds de commissie van toezicht.

Reeds enkele jaren haalt een vast lid van de commissie de rapportbriefjes gemiddeld één keer per week op in de gevangenis. Dit lid scant deze en zet ze voor alle leden beschikbaar op SharePoint. Dit vergemakkelijkt het werk van de maandcommissarissen aanzienlijk gezien deze de briefjes voor hun bezoek kunnen voorbereiden. Iedere maand zijn er twee maandcommissarissen, waarvan er één de coördinatie op zich neemt. Zij bezoeken doorgaans éénmaal per week de gevangenis, in geval van stakingen of terugkoppelingen door de vorige maandcommissarissen worden er soms meerdere bezoeken per week afgelegd. Voor een overzicht van het aantal bezoeken en het aantal betrokken leden per maand wordt verwezen naar figuur 1. Tijdens het bezoek contacteren ze de betrokken gedetineerden om de verzoeken te bespreken en desgevallend een oplossing te zoeken. Bij dringende zaken informeert het commissielid de (onder)voorzitter, die hiervoor indien nodig onmiddellijk contact opneemt met de directie. In alle andere gevallen worden de vragen in een maandelijks overleg besproken tussen de directie, de (onder)voorzitter en eventueel de maandcommissarissen of andere leden.

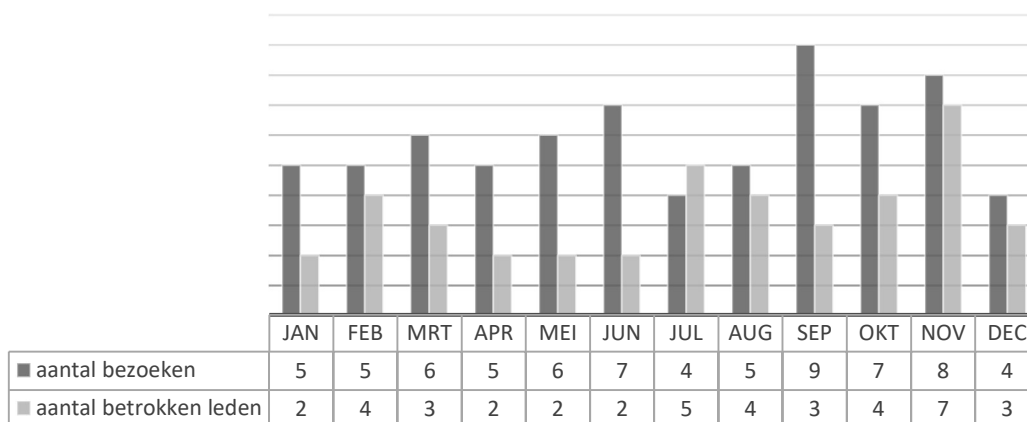
Indien nodig binnen een bepaald verzoek, neemt de commissie ook contact op met de verschillende diensten en afdelingen, zoals de PSD, het CAW en de werkhuizen. De commissie zet daarnaast ook in op structurele contacten met bepaalde diensten binnen de gevangenis door middel van uitnodiging op de maandelijks vergadering voor een bredere kennismaking met elkaars functioneren, de uitwisseling van ervaringen en een bevraging hoe we elkaar kunnen bijstaan in het werk met gedetineerden. De commissie legt ook contacten met het gevangenis personeel dat aanwezig is op de vleugels en meestal open staat voor een gesprek. De positieve tendens die de commissie hierin in 2021 en 2022 vaststelde, heeft zich tot heugenis van de commissie verdergezet.

Alle verzoeken en de opvolging ervan worden geregistreerd in een Excel-document dat werd aangereikt door de CTRG en werd aangepast aan de noden zoals ervaren binnen de commissie van Leuven-Centraal. De coördinerende maandcommissaris vult dit document steeds aan zodat de status van iedere klacht te allen tijde voor andere leden raadpleegbaar is.

Tabel 1. Aantal maandelijkse vergaderingen en aanwezigheid leden

	datum vergadering	aantal leden aanwezig	aantal leden benoemd
januari	26/01/2023	15	17
februari	23/02/2023	14	17
maart	30/03/2023	11	17
april	27/04/2023	7	17
mei	25/05/2023	9	18
juni	29/06/2023	11	18
juli	27/07/2023	12	18
augustus	31/08/2023	12	18
september	28/09/2023	14	18
oktober	26/10/2023	13	18
november	30/11/2023	13	18
december	21/12/2023	17	18

Figuur 1. Aantal bezoeken en aantal betrokken leden

Werking klachtencommissie

Op 1 oktober 2020 trad het formele beklagrecht binnen de gevangenissen in werking. Drie leden van de commissie van toezicht vormen samen een klachtencommissie (art. 31, § 1 Basiswet). De klachtencommissie is als rechtscollege bevoegd om klachten te behandelen die gericht zijn tegen een beslissing die door of namens de directeur ten aanzien van de gedetineerde werd genomen (art. 32, § 2 en 148 Basiswet). Tegen de beslissingen van de klachtencommissie kunnen zowel de gedetineerde als de directeur hoger beroep aantekenen bij de Beroepscommissie van de Centrale Raad (art. 159 Basiswet).

De commissie van toezicht van Leuven-Centraal heeft er bewust voor gekozen om de drie leden die deel uitmaken van de klachtencommissie geen andere taken van de commissie van toezicht te laten uitoefenen. De bedoeling hiervan is om iedere (schijn van) partijdigheid of afhankelijkheid volledig uit te sluiten. De leden van de klachtencommissie blijven de maandvergaderingen van de commissie van toezicht volgen, maar verlaten de vergadering wanneer dit voor de bespreking van individuele klachten noodzakelijk is. Uit noodzaak is deze strikte scheiding ietwat afgezwakt. Wanneer een van de leden van de klachtencommissie belet is, neemt een van drie op voorhand aangewezen mogelijke plaatsvervangers zijn plaats in. Deze drie plaatsvervangers oefenen, in tegenstelling tot de vaste leden van de klachtencommissie, wel andere taken van de commissie van toezicht uit.

Er is in 2023 geen enkele keer beroep gedaan op de plaatsvervangers voor de zittingen. Wel heeft de plaatsvervangend voorzitter tijdens de vakantie van de voorzitter van de klachtencommissie een schorsingsverzoek behandeld.

De klachtencommissie zetelt fysiek in regel elke maandagnamiddag van de pare weken.

De ondersteunende jurist van de CTRG analyseert de dossiers en stelt in samenspraak met de voorzitter de agenda op van de op te roepen zaken. Tijdens de zitting wordt de gedetineerde, al dan niet vergezeld van zijn advocaat, gehoord en krijgt de directie wederwoord. Na dit gedeelte houdt de klachtencommissie met drie leden en de ondersteunende jurist beraad en wordt de inhoud van de beslissingen geformuleerd. Deze beslissingen worden verder uitgewerkt door de ondersteunende jurist en indien nodig verder besproken met de voorzitter. Indien het nodig wordt geacht, volgt verder overleg met de voltallige klachtencommissie.

Door het stijgende aantal klachten is eveneens een stijgende werkdruk voelbaar, vooral voor de ondersteunende jurist en de voorzitter alsook voor de overige leden van de klachtencommissie. Verderop zal blijken dat in het vierde kwartaal deze stijging dermate aanzienlijk is waardoor er een achterstand ontstaan is.

Problemen bij de werking

Ondanks de reeds geleverde inspanningen (zie hieronder), zijn de belangrijkste problemen voor de commissie van toezicht en bij uitbreiding de klachtencommissie dezelfde als in 2021 en 2022. Dit zijn de bemiddelingsopdracht, professionaliteit en de samenstelling van de commissie. De in 2022 ontwikkelde *best practices* rond deze onderwerpen werden verder uitgewerkt en nieuwe stappen werden ondernomen om de problemen minder uitgesproken te maken. Hopelijk zet deze trend zich door in 2024.

Bemiddelingsopdracht

Op vlak van bemiddeling is er opnieuw weinig veranderd dit jaar. De analyses uit de jaarverslagen van 2021 en 2022 blijven dus integraal van toepassing. De commissie heeft in 2023 geen officiële bemiddelingsopdrachten kunnen uitvoeren wegens de terughoudendheid van de directie. Dit gebrek aan mogelijkheden tot bemiddeling, is een van de factoren die ervoor zorgen dat de werkdruk voor de

klachtencommissie steeds stijgt (zie eerder). Bemiddelingen zouden zaken kunnen wegleiden van de procedure voor de klachtencommissie en zo de werkdruk van de klachtencommissie verlichten.

Professionaliteit vs. vrijwilligheid

Zoals ook in 2021 en 2022 aangehaald, is het feit dat de commissie uit vrijwilligers bestaat zowel een troef als een uitdaging. De in 2022 doorgevoerde veranderingen zijn na evaluatie verdergezet. Zo vonden er in 2023 vier commissievergaderingen later op de avond plaats en werden de werkgroepen verder op punt gesteld. Na evaluatie van de werkgroepen binnen de commissie werd besloten om het aantal groepen te verkleinen waardoor elke groep nu over meer leden beschikt. Ook de in 2022 voor het eerst georganiseerde interne denkdag werd met groot succes herhaald. Deze dag werd als zo positief voor de werking van de commissie ervaren, dat de commissie van plan is om vanaf 2024 een extra avond in te lassen aan het begin van het jaar om bepaalde punten van haar werking sneller opnieuw te kunnen bespreken en op punt te stellen zonder te wachten op de denkdag van 2024, die in de zomer zal plaatsvinden. Om de inhoudelijke kennis van de leden van de commissie verder te vergroten, werd in 2023 ook beslist om op de maandelijkse commissievergaderingen af en toe een andere dienst binnen de gevangenis uit te nodigen. Deze diensten kunnen zo hun werking voorstellen (zie eerder). Dit werd tot op heden als positief ervaren, zowel door de commissieleden als door de andere diensten. De commissie is dan ook van plan om deze praktijk in 2024 verder te zetten. Ook zal de commissie haar leden in 2024 de kans bieden om eens aan te sluiten bij een shift van het gevangenispersoneel om te observeren hoe zij te werk gaan en om de werking van de gevangenis beter te leren kennen. Ondanks deze initiatieven, blijft er een spanningsveld bestaan tussen de nood aan professioneel handelen en ondersteuning enerzijds en de vrijwilligheid van de leden van de commissie anderzijds. Het goede functioneren van de commissie is sterk afhankelijk van de vele tijd die haar leden eraan spenderen, wat gezien hun vrijwilligersstatuut niet altijd evident is. De zeer hoge werkdruk op de klachtencommissie maakt dit alles nog moeilijker. De leden van de klachtencommissie zijn, net als alle andere leden van de commissie van toezicht, vrijwilligers. Van hen, en vooral van de voorzitter, wordt een zeer grote tijdsinvestering gevergd.

Samenstelling commissie

Ook in 2023 heeft de commissie haar inspanningen verdergezet om haar ledensamenstelling te diversifiëren. Deze inspanningen blijven echter grotendeels onsuccesvol. De commissie is voldoende divers op vlak van gender en leeftijd, maar op andere vlakken is nog veel verbetering mogelijk. De commissie behoudt ook bij toekomstige aanwervingen aandacht voor de diversiteit onder de leden en gaat actief op zoek naar diverse profielen. Een positief punt, is dat de commissie er, ondanks het vertrek van leden, in 2023 in geslaagd is om zo goed als altijd voltallig te zijn. Dit is mede te danken aan het werken met een reservelijst bij aanwervingen. De commissie wenst in nauw overleg met de CTRG, die de aanwervingen coördineert, deze praktijk dan ook in 2024 verder te zetten.

1.3. Behandeling van verzoeken van gedetineerden

Behandeling van verzoeken algemene werking

De manier waarop de commissie de vragen van gedetineerden ontvangt via een rapportbriefje met daaropvolgend een bezoek door de maandcommissaris ofwel op cel, ofwel in een gesprekslokaal op de vleugel van de betrokken gedetineerde, wijzigde niet ten opzichte van 2022.

Behandeling van verzoeken in cijfers

In 2023 ontving de commissie van toezicht 337 verzoeken. Hiermee wordt de stijgende tendens die opgetekend werd sinds de opstart van de commissie in zijn huidige constellatie doorbroken. Tussen 2020 (het eerste volledige werkingsjaar) en 2022 steeg het aantal verzoeken immers duidelijk van 277 naar 349, maar in 2023 zien we een lichte daling naar 337 klachten. Deze wordt ruimschoots gecompenseerd door het stijgend aantal klachten bij de klachtencommissie (zie verder), daarnaast zou een verklaring kunnen zijn dat het werk van de CvT vruchten afwerpt en onze tussenkomst minder snel noodzakelijk is.

In tabel 2 wordt de spreiding over de verschillende maanden weergegeven. Hieruit blijkt dat de commissie in juni, juli en november het meeste verzoeken ontving en in augustus, oktober en december het laagst aantal verzoeken. Vorig jaar was dit voor augustus, oktober en juli net omgekeerd. Over de jaren heen kan er dus geen tendens opgemerkt worden.

Tabel 2. Aantal ingediende verzoeken in 2023 per maand

	aantal	%
Januari	30	8,9
Februari	26	7,7
Maart	22	6,5
April	36	10,7
Mei	21	6,2
Juni	40	11,9
Juli	38	11,3
Augustus	21	6,2
September	23	6,8
Oktober	18	5,3
November	41	12,2
December	21	6,2
TOTAAL	337	100

Tabel 3 geeft aan dat 86% van de verzoeken de commissie bereikten via een rapportbriefje. Dit blijft dus veruit de meest gebruikte manier om de commissie van toezicht op te roepen. Ruim een tiende van de verzoeken bereikte de commissie door een interpellatie van de gedetineerde. Dit aandeel wint net zoals in 2022 opnieuw aan belang en kan wijzen op een duidelijke aanwezigheid en aanspreekbaarheid van de commissieleden wanneer ze in de gevangenis aanwezig zijn. De verzoeken die de commissie bereiken via e-mail/telefoon, derden of via initiatief van de commissieleden zelf, blijven net zoals in de vorige jaren ook in 2023 eerder beperkt.

Tabel 3. Wijze waarop de verzoeken de CvT bereikte in 2023

	aantal	%
Rapportbriefje	288	85,5
Interpellatie gedetineerde	43	12,8
E-mail/telefoon	4	1,2
Derden	1	0,3
CvT	1	0,3
TOTAAL	337	100

In tabel 4 worden de verzoeken opgedeeld naar onderwerp. Aan ieder rapportbriefje wordt een hoofdcategorie gekoppeld. Dit neemt niet weg dat er meerdere aspecten in één verzoek aanwezig kunnen zijn, de huidige manier van registreren laat echter niet toe om dit meer gedetailleerd op te tekenen. Bijna een derde van het totaal aantal verzoeken heeft hoofdzakelijk betrekking op de gezondheidszorg (29,1%). Verder wordt de top drie vervolledigd door 'detentieomstandigheden' (18,7%) en 'regime en activiteiten' (11,9%). 'Gezondheidszorg' en 'detentieomstandigheden' wisselen doorheen de jaren onderling tussen de eerste en tweede plaats. Het aantal verzoeken omtrent gezondheidszorg steeg ruim 25%, het aantal verzoeken met betrekking tot detentieomstandigheden daalde bijna 40%.

De top drie staat in voor 60% van het totaal aantal verzoeken waar dit vorig jaar nog 70% was. Dit betekent dat er meer variatie zit in de klachten ten opzichte van vorig jaar.

Opvallend is de stijging van 'detentieplan' in de ranking. Dit kan deels te maken hebben met het feit dat de commissie zelf zich meer heeft toegelegd op het opvolgen van de mogelijke introductie van detentieplannen binnen de gevangenis. 'Contacten met de buitenwereld', 'garanties' en 'personeel' dalen, alsook de klachten omtrent incidenten. Al blijft deze laatste in absolute aantallen vergelijkbaar met vorig jaar.

Tabel 4. Onderwerp van de ingediende verzoeken in 2023

	aantal	%
Gezondheidszorg	98	29,1
Detentieomstandigheden	63	18,7
Regime en activiteiten	40	11,9
Detentieplan	33	9,8
Contacten met de buitenwereld en familiale band	21	6,2
Garanties	15	4,5
Orde en veiligheid	17	5,0
Personeel	17	5,0
Informatief	17	5,0
Incidenten	12	3,6
Niet geregistreerd	4	1,2
TOTAAL	337	100

De rapportbriefjes die geen onderwerp toegewezen kregen, daalden verder licht. Dit is mede te danken aan een actieve sensibilisatie van de leden tot volledige registratie en een periodieke opvolging van het voorzittersteam. Eind 2022 werd nagegaan om welke reden dit veld in de registratie soms leeg gelaten

werd: er bleek een gebrek aan een categorie 'informatief' om informatieve rapportbriefjes vanwege de gedetineerden te registreren die iets willen melden, maar geen concrete actie verwachten. Het veld werd daarom 'leeg' geregistreerd. Deze categorie werd begin 2023 toegevoegd en betreft nu 17 verzoeken. De toevoeging was dus zeker een meerwaarde en de categorie 'niet-geregistreerd' daalde.

Een tiental verzoeken staan bij de jaarovergang nog geregistreerd als 'nog op te volgen', bij een drietal verzoeken hoeft enkel de terugkoppeling nog te gebeuren. De rest van de verzoeken werden afgesloten. Dit betekent dat de commissie doorgaans kort op de bal speelt en vrijwel alle gedetineerden die een verzoek indienden in 2023 een antwoord kregen.

De 337 ontvangen verzoeken waren afkomstig van 115 verschillende gedetineerden. Er worden in totaal beduidend minder gedetineerden bereikt dan in 2022 waar we nog 137 verschillende gedetineerden bereikten. Om deze trend te proberen keren, zal één van de interne werkgroepen binnen de commissie in 2024 infosessies organiseren om de werking van de commissie uit te leggen.

Van bijna de helft van de gedetineerden die een verzoek indienden (53 van de 115) kreeg de commissie één verzoek, van 45 gedetineerden kreeg ze twee tot en met vijf verzoeken in 2023 en van zeventien gedetineerden ontving de commissie meer dan vijf verzoeken met een maximumaantal van 14. Ten opzichte van 2022 zijn er minder gedetineerden die één klacht uitbrengen (53 tov 81). Wanneer ze de CvT dus vinden, vinden ze deze vaker voor meerdere verzoeken.

Wanneer het aantal gedetineerden dat de commissie bereikte in verband gebracht wordt met de totale (statische) operationele capaciteit van de gevangenis (398 bedden), betekent dit een bereik van 28,9%. Dit cijfer houdt de beperking in dat er geen rekening gehouden wordt met de exacte bezetting in combinatie met de doorstroom. Het exacte bereik zal dus ontegensprekelijk lager liggen. De afgelopen jaren was het mogelijk om een tendens in het bereik vast te stellen omdat dit steeds bewust in verband gebracht werd met dezelfde capaciteit. Deze tendens bleek in stijgende lijn te gaan. Vanaf dit jaar heeft de commissie zicht op de exacte officiële capaciteit die door DG EPI aan de CvT's wordt gecommuniceerd. Bijgevolg wordt er gekozen om rekening te houden met de reële capaciteit om de berekening uit te voeren. Een vergelijking met de vorige jaren is daarom onmogelijk, maar in de toekomst wel weer mogelijk zolang de capaciteit min of meer stabiel blijft en er geen aanwijzingen zijn dat de doorstroom binnen Leuven-Centraal wezenlijk wijzigt.

2. De penitentiare inrichting

2.1. Werking

Het standaardregime was in Leuven-Centraal oorspronkelijk het opendeurregime, maar werd reeds in 2020 voor een deel afgezwakt naar een basisregime waarbij sommige gedetineerden meer op cel moeten verblijven. Dit gebeurde door het in 2010 ingevoerde ‘tussenregime’ om te dopen tot het ‘basisregime’. Concreet start iedere inkomende gedetineerde in het basisregime op vleugel A en kan hij van daaruit evolueren naar het opendeurregime van vleugels C, D of E of eventueel rechtstreeks doorgaan naar het progressievere regime van vleugel B. Gedetineerden die gedragsmatig niet functioneren in het opendeurregime kunnen opnieuw in het basisregime op vleugel A geplaatst worden. Deze overplaatsing wordt sterk verbonden aan tuchtinbreuken: bovenop een tuchtsanctie krijgen gedetineerden ‘punten’ toegekend en bij tien punten worden zij overgeplaatst naar het basisregime. Zij kunnen, wanneer hun gedrag dit toelaat, opnieuw in het opendeurregime terechtkomen afhankelijk van de gemaakte evolutie. Dit is een praktijk waarover de commissie door de vaagheid en toch grote gevolgen voor de gedetineerden bezorgd is.

In de gevangenis zijn er een schrijnwerkerij, boekbinderij en enkele werkhuizen. Verder is er een technische ploeg (die ook bestaat uit gedetineerden) die de gebouwen onderhoudt, schildert, metselt en allerhande herstellingen (zoals elektriciteit en verwarming) uitvoert. Er zijn ook een aantal diensten waarin de gedetineerden tewerkgesteld kunnen worden zoals de bibliotheek, de keuken, de kantine van het personeel, de wasserij, de milieudienst of als fatik op de vleugel. Ten slotte kunnen externe bedrijven werk uitbesteden aan gedetineerden. Zo brengen twee Vlaamse ziekenhuizen hun gewassen was naar de gevangenis, waarna deze in werkhuis C3 door de gedetineerden wordt geplooid en verpakt. Het aanbod tewerkstellingsplaatsen is echter te beperkt om tegemoet te komen aan de grote vraag naar arbeid (zie ook verder punt 3.4).

Het nieuw huishoudelijk reglement dat al geruime tijd op de goedkeuring van de minister wachtte, werd op 16 november 2023, nadat de commissie hier opnieuw over had geïnformeerd, eindelijk goedgekeurd. Het nieuwe huishoudelijk reglement werd in het Nederlands opgesteld en ondertekend, hierdoor kunnen vele gedetineerden de tekst niet lezen. De commissie raadt de lokale directie, DG EPI en de minister van Justitie daarom aan om ook vertalingen (minstens in Frans en Engels) te voorzien voor de anderstalige gedetineerden.

2.2. Populatie

Volgens de cijfergegevens van DG EPI had de gevangenis van Leuven-Centraal in 2023 een capaciteit van 398 bedden (zie ook eerder punt 1.3). Gemiddeld was er een bezetting van 407,6 gedetineerden (mediaan = 408), met als laagste aantal aanwezige gedetineerden 402 (week 19 en 23) en het hoogste aantal gedetineerden 413 (week 46 en 51). Dit wil zeggen dat de overbevolking in 2023 tussen de 1 en 3,8% lag (gemiddeld 2,4%; mediaan 2,5%).

3. Het toezicht

Hieronder worden de belangrijkste thema's weergegeven die werden opgemerkt door de CvT Leuven-Centraal in 2023, met name deze thema's die het vaakst voorkwamen uit de verzoeken: gezondheidszorg, detentieomstandigheden, detentieplan, regime en activiteiten, orde en veiligheid en personeel. Tot slot wordt het transversale thema besproken dat in opdracht van de CTRG extra aandacht kreeg over alle CvT's heen, namelijk staking en minimale dienstverlening.

3.1. Gezondheidszorg

In 2023 handelde de meerderheid van de meldingen via rapportbriefjes gericht aan de CvT opnieuw (zoals in 2021) over het ontbreken van goede gezondheidszorg.

Voor wat betreft de medische zorgen in de gevangenis hebben we vastgesteld dat het schrijnend gebrek aan tandheelkundige verzorging in 2023 exponentieel toegenomen is. In eerdere jaarverslagen kaartten we eveneens wachtlijsten en de gevolgen hiervan aan, in 2023 zet de trend zich door en betreffen zelfs ongeveer $\frac{1}{4}$ van alle verzoeken die door het arts-lid CvT behandeld worden, tandheelkundige zorgen. Er is slechts één tandarts werkzaam in Leuven-Centraal. Dit is veel te weinig. Vele gedetineerden hebben al van voor hun opsluiting een gebit in slechte toestand. Druggebruik en lichamelijke verwaarlozing in het verleden leiden tot uitval van tanden, verhoogd risico op cariës en vatbaarheid voor parodontitis. Sommige gedetineerden hebben wekenlang hevige tandpijn en krijgen hiervoor pijnstilling, maar de oorzaak wordt te laat aangepakt. In 2023 zette de CvT de eerste stappen om mee naar een oplossing te zoeken door het verkennen van mogelijkheden bij de KU Leuven, de CTRG via de referentiecoördinatrice, organisatie "gezonde mond" e.a..... Er wordt gedacht aan de inschakeling van bijvoorbeeld stagiairs tandheelkunde of het "mobiel tandartsteam" (dit kwam in het verleden reeds twee keer langs). De commissie hoopt hiermee in 2024 een inhaalbeweging te kunnen stimuleren. We vernemen echter ook dat gedetineerden de tandarts raadplegen voor eerder esthetische behandelingen zoals bleken van tanden, ontkalking en plaatsen van implantaten. Het is belangrijk dat voorrang gegeven wordt aan essentiële tandheelkundige zorgen en niet aan esthetische behandelingen. Enerzijds zorgen we er via de maandcommissarissen voor om bij gesprekken met klagers uitleg te geven op de vraag waarom men lang moet wachten om door de tandarts verzorgd te worden. Anderzijds neemt onze arts bij urgentie rechtstreeks contact op met de tandarts zodat deze mensen met voorrang behandeld kunnen worden.

De inname van benzodiazepines moet beperkt worden, gezien de ernstige bijwerkingen zoals concentratie- en geheugenverlies maar vooral het verslavend effect. Vele gedetineerden gebruiken dit type van medicatie als surrogaat van drugs die ze eerder namen en zijn hieraan verslaafd. De gevangenisarts heeft in 2023 - met dit in het achterhoofd - terecht beslist dat quasi alle benzodiazepines dienen gestopt te worden. Deze stopzetting gebeurt echter plots terwijl de afbouw idealiter geleidelijk aan verloopt zodat de ontweningsverschijnselen tot een minimum herleid worden. De meeste betrokkenen klagen bijgevolg over het plotse of te snelle stoppen van de toediening en de hevige ontweningsverschijnselen die hiermee gepaard gaan. We noteren onder andere angststoornissen, depressieve gevoelens, zweten, slapeloosheid, toename van agressie. Het arts-lid CvT heeft hierover overleg gehad met de medische dienst van de gevangenis. Voortaan zal men steeds een

afbouwschema opstellen en voorstellen aan de betrokkenen. De gedetineerde krijgt dan de keuze om dit schema te volgen of te opteren voor het 'cold turkey'-systeem.

We stellen vast dat de gevangenisarts niet steeds goed begrepen wordt door de gedetineerden. Soms geeft de patiënt zelf een verkeerde interpretatie aan zijn medisch probleem na een raadpleging, soms is de uitleg over een aandoening door de gevangenisarts volgens de gedetineerden te bondig of afwezig, soms beantwoordt een behandeling niet aan hun verwachtingen. Deze factoren leiden dan weer tot een gebrek aan wederzijds vertrouwen. Het arts-lid CvT probeert met het geven van een correcte uitleg aan de gedetineerde de schade in de relatie te beperken.

Theoretisch heeft een gedetineerde recht op bijstand door een externe behandelende arts in de gevangenis. In de praktijk gebeurt dit uiterst zelden omdat een bezoek aan een gedetineerde voor een externe arts erg omslachtig en tijdrovend is.

In 2021 en 2022 werden er regelmatig fouten opgemerkt bij de verdeling van de geneesmiddelen aan gedetineerden. Medicatie ontbrak of was verkeerd. Het arts-lid CvT nam hiervoor meermaals contact met dr. Tony Vermeulen, de arts bij de CTRG, om dit probleem aan te kaarten. Bij overleg tussen CTRG en DG EPI werd na aandringen aandacht besteed aan dit probleem. We merken een daling van het aantal verzoeken in 2023 tegenover 2022 en menen dat mede door onze signalering een verbetering aangebracht werd aan het systeem van de verdeling van medicatie vanuit de centrale apotheek.

Er wordt door meerdere gedetineerden melding gemaakt van problemen bij medische onderzoeken die buiten de gevangenis (zouden moeten) plaatsvinden. Men moet steeds een afweging maken tussen enerzijds de veiligheid (beschikbaarheid van veiligheidspersoneel voor begeleiding) en anderzijds de medische noodzaak voor een onderzoek in een extern ziekenhuis. Zo zijn gedetineerden meestal niet op de hoogte van de dag en het uur van het onderzoek. Dit geeft soms een slechte voorbereiding op een onderzoek (vb. nuchter onderzoek, darmpreparatie). Bijkomende onderzoeken (vb. beeldvorming) in een extern ziekenhuis zijn soms nodig om tot een juiste diagnose te komen. Regelmatig worden deze onderzoeken uitgesteld wegens personeelstekort van het veiligheidspersoneel dat instaat voor de verplaatsingen van gedetineerden buiten de gevangenis, of niet aangevraagd. Onze arts neemt enkele malen per maand contact met de gevangenisarts. Tijdens dit collegiaal overleg kan hij dergelijke problemen aankaarten en aandringen op het aanvragen van bijkomende onderzoeken en worden er wel degelijk regelmatig de nodige stappen ondernomen om in het welzijn van de gedetineerde noodzakelijke externe onderzoeken te laten plaatsvinden.

Ondanks de inspanningen door de CvT en de CTRG van de voorbije jaren, stellen we vast dat de inhoud van het medisch dossier onvolledig is. Het dossier bevat een aantal datums en een korte samenvatting van het onderzoek op die dag. Er is geen structuur aanwezig en alle informatie is onoverzichtelijk. Gedetineerden hebben recht op een correct bijgehouden medisch dossier naar analogie met het 'globaal medisch dossier' bij de huisartsen in de buitenwereld. Een volledig medisch dossier met onder andere de volledige medische antecedenten, behandeling en anamnese is essentieel om een patiënt goed te kunnen behandelen. We blijven dit probleem aankaarten tijdens vergaderingen met de artsen van alle commissies. Gedurende 2024 zou er nieuwe software beschikbaar worden voor de gevangenisartsen zodat het medisch dossier correct zal kunnen opgesteld

worden. We hopen dat dit zorgt voor een betere opvolging van gedetineerden en houden deze ontwikkeling als CvT ook mee in het oog.

Het gebrek aan financiële middelen ligt mede aan de basis van bovenstaande problematieken, maar daarnaast is het noodzakelijk om gevangenisartsen en verplegend personeel beter op te leiden voor het bijzondere werk in een gevangenis. Wat betreft de gevangenisartsen zou het wenselijk zijn dat zij de ruimte hebben om zich uitsluitend toe te leggen op geneeskunde in de gevangenis en niet genoodzaakt zijn om hun werk te cumuleren met andere medische activiteiten zoals een eigen huisartsenpraktijk. Op deze manier komt er wellicht tijd vrij om aan preventieve geneeskunde te doen. Komend werkjaar zullen er op initiatief van de CvT twee keer per jaar vergaderingen georganiseerd worden met enerzijds het medisch personeel van de gevangenis van Leuven-Centraal en anderzijds de leden van de CvT die zich als werkgroep focussen op gezondheidszorg. Zo kunnen enkele van de meest acute problemen besproken worden tussen alle actoren van de gezondheidszorg binnen de gevangenis.

3.2. Detentieomstandigheden

In 2023 ontving de commissie 86 rapportbriefjes die melding maakten van verschillende problematieken omtrent detentieomstandigheden in Leuven-Centraal. Deze rapportbriefjes kunnen opgedeeld worden in de drie volgende domeinen: (i) de staat van de gebouwen en de infrastructuur in het algemeen, (ii) de organisatie van de kantine, en (iii) de interne organisatie van de detentie.

Infrastructuur

Problemen rond infrastructuur hebben een onmiddellijke impact op de detentieomstandigheden van de gedetineerden. Zoals reeds werd aangegeven in vorige jaarverslagen (o.a. 2020, 2021 en 2022), blijft de commissie bezorgd over de slechte staat van de gebouwen van Leuven-Centraal en de infrastructuur in het algemeen, des te meer daar dit de omgeving is waar gedetineerden leven en het personeel werkt. Met uitzondering van de gerenoveerde vleugel B, acht de commissie dat de leef- en werkomstandigheden in Leuven-Centraal niet adequaat zijn en niet aan de minimumvoorschriften voldoen.

De meeste rapportbriefjes maakten melding van problemen en/of tekortkomingen die verband houden met (a) de staat, inrichting en faciliteiten van de cellen inclusief de duo-cellen¹; (b) de hygiëne van de douches; (c) het ongedierte²; en (d) de faciliteiten voor ontspanning en vrije tijd³.

Naar aanleiding van de aanhoudende meldingen over de gebrekkige staat van de gebouwen en de infrastructuur in het algemeen in Leuven-Centraal, verstuurde de commissie in 2022 reeds een uitgebreid "Verslag over de staat van de infrastructuur in Leuven-Centraal ten aanzien van de Regie der Gebouwen" naar de CTRG, inclusief beeldmateriaal. De commissie is bezorgd over het feit dat er

---

¹ Kookplaten, microgolven, meubilair, WC, wastafel, ventilator, verwarming, TV, Radio, Hifi, enz.

² Bedwantsen, spinnen, muizen en wormen.

³ Sport- en fitnessruimten, PC ruimte, enz.

sinds het vorige jaarverslag (2022) géén adequate resultaten geboekt werden op het vlak van de gemelde structurele problemen met betrekking tot de gebouwen en de infrastructuur in het algemeen in Leuven-Centraal. De commissie dringt dan ook aan op de noodzaak tot verdere overlegvergaderingen tussen het Bureau van de CTRG en de Regie der Gebouwen, in samenspraak met de directie van Leuven-Centraal.

De recente publicatie van een omgevingsvergunning voor de vernieuwing van twee strafcellen in 2024 is een positief gegeven en zou, eens de vernieuwing uitgevoerd, een onmiddellijke verbetering inhouden van de detentieomstandigheden van de gedetineerden die hier terecht zouden komen. Zolang de vernieuwing niet in de praktijk doorgevoerd wordt, blijft de commissie echter benadrukken dat de huidige strafcellen mensonwaardig zijn, en onmiddellijk buiten gebruik dienen te worden gesteld.

Kantine

De commissie ontving ook regelmatig klachten over de kantine, in het bijzonder (a) de leveringen; (b) de prijzen; en (c) de beschikbare producten van de kantine.

De gedetineerden geven aan dat de leveringen (a) regelmatig niet overeenkomen met de bestelde producten, en dat de geleverde producten geregeld niet voldoen aan de vereiste kwaliteit en/of versheid. Daarenboven melden de gedetineerden (b) een gevoelige prijsverhoging van de beschikbare producten; een prijsverhoging die meestal gelinkt werd aan de inflatie. In dit verband kaart de commissie aan dat de beperkte mogelijkheden tot werk binnen Leuven-Centraal (zie ook sectie tewerkstelling onder punt 3.4) ertoe leiden dat de meeste gedetineerden slechts over een zeer beperkt budget beschikken en dat de hoge prijzen de mogelijkheid tot het aankopen van basisproducten drastisch inperken. Tenslotte (c) neemt het aantal beschikbare producten jaar na jaar af. Deze drie gegevens liggen gevoelig bij de gedetineerden en worden ervaren als een aanslag op de kwaliteit van de detentieomstandigheden.

De commissie beveelt dan ook een verbetering van het kantineaanbod aan, onder andere middels onderhandelingen met de huidige leveranciers alsook middels het zoeken naar potentieel nieuwe leveranciers die de vraag van de gedetineerden beter zouden kunnen afstemmen op het aanbod. Beide voorstellen werden aangekaart bij de directie, maar deze stellen hiervoor geen oplossing te kunnen bieden. Daarnaast kunnen de mogelijkheden onderzocht worden om een personeelslid als bode aan te duiden om bepaalde items die niet op de kantenlijst staan in de buitenwereld in te kopen (zoals voor 2017 gedaan werd – zie Huishoudelijk Reglement Leuven-Centraal van 2011 en volgens de directie door de toenmalige minister van Justitie afgeschaft werd binnen het personeelskader). Hiervoor zouden middelen vrijgemaakt moeten worden door de minister van Justitie aangezien er momenteel geen ruimte is binnen het personeelskader.

Organisatie van detentie

Onder het domein van de organisatie van de detentie vallen onder andere (a) moeilijke relaties met een aantal PB's; (b) het beheer van de rekeningen van de gedetineerden alsook de sociale steunen; (c) de moeizame werking van de PSD; (d) de moeizame communicatie met de directie; en (e) de verplichte transfers naar andere gevangenisvleugels en de transfers naar andere gevangenissen. De commissie

besprak een reeks bezorgdheden geuit door gedetineerden met de directie met het oog op het uitklaren van deze bezorgdheden alsook het formuleren van een aantal voorstellen met betrekking tot individuele dossiers. De commissie benadrukt het belang van het zoeken naar structurele en individuele oplossingen in het licht van bovenvermelde problematieken.

Specifiek met betrekking tot de sociale lening (b) merkt de commissie op dat deze wordt ingehouden op giften door derden aan gedetineerden, en dat giften daardoor vaak drastisch worden gereduceerd. Dit wordt als onrechtvaardig ervaren door de gedetineerden (al gaat het over een lening die terugbetaald dient te worden). De commissie beveelt aan dat deze vijf (a-e) aspecten uitvoerig dienen te worden onderzocht en behandeld door de directie van Leuven-Centraal.

De commissie formuleert tot slot de volgende aanbevelingen omtrent de infrastructuur, kantine en organisatie van detentie:

- Het verder inzetten op overleg tussen de CTRG en de Regie der Gebouwen, in samenspraak met de directie van Leuven-Centraal, met het oog op het opstellen van een stappenplan voor de renovatie en onderhoud van de vleugels A, C, D, E, en F, met een bijzondere nadruk op (a) de spoedige renovatie en herstel van de nutsvoorzieningen (douches en watertoevoer in het bijzonder), (b) de celinrichting, en (c) het bevorderen van de faciliteiten voor ontspanning en vrije tijd;
- Het voorzien van een alomvattend plan ter bestrijding van ongedierte door de directie van Leuven-Centraal in samenspraak met de Regie der Gebouwen dat verder reikt dan het bestaande. Hierbij moet er enerzijds ingezet worden op structurele problemen die toe te wijzen zijn aan de oude infrastructuur, anderzijds lijkt de sensibilisering van gedetineerden wat betreft hygiëne niet onbelangrijk;
- Het opstellen, door de directie van Leuven-Centraal, van een vergelijking van de kantenlijsten en -prijzen met andere gevangenissen alsook het contacteren van huidige en verkennen van potentieel nieuwe leveranciers met het oog op het voeren van onderhandelingen om de prijzen te drukken en het aanbod te diversifiëren qua producten en prijsklasse;
- Het opvolgen van de dringende vernieuwing van de twee nieuwe strafcellen alsook de onmiddellijke buitengebruikstelling van de strafcellen in de huidige staat door de directie van Leuven-Centraal;
- Het voorzien van structurele opvolging van bovenvermelde problematieken door de directie van Leuven-Centraal en de CTRG.

De commissie verbindt zich ertoe de meldingen in verband met infrastructuur en detentieomstandigheden in het algemeen te blijven opvolgen, verslag uit te brengen aan de CTRG en aanbevelingen te doen aan de Regie der Gebouwen indien dit binnen haar bevoegdheid valt. De commissie raadt de Regie der Gebouwen aan om prioriteit te geven aan bewoonde gebouwen, zoals gevangenissen, om werken te vervolledigen.

3.3. Detentieplan

In het jaarverslag van 2022 verwees de commissie reeds naar de basiswet, die voorschrijft dat elke veroordeelde gedetineerde recht heeft van bij aanvang van zijn detentie op de uitwerking van een individueel detentieplan. De commissie merkt op dat de detentieplannen in de praktijk op verschillende moeilijkheden botsen, voornamelijk door gebrek aan middelen.

Het uitdrukkelijke voornemen van DG EPI om dit artikel te implementeren, leverde in 2021 een werknota op. In de gevangenispraktijk bleek deze vrijwel meteen te stranden op gesignaleerde tekorten aan tijd en middelen bij de betrokken diensten, en dit zowel aan federale als Vlaamse zijde (zie het jaarverslag van de CvT Leuven-Centraal - 2022). In punt XIX van het nieuwe (op 16 november 2023 door de minister ondergeschreven) huishoudelijk reglement voor Leuven-Centraal wordt de figuur van het detentieplan desondanks onverminderd opgenomen.

Wat de gevangenis van Leuven-Centraal betreft, veranderde er aan deze situatie het voorbije jaar niets. De meerderheid van de gedetineerden kan zich bij een detentieplan tot op heden nauwelijks meer voorstellen dan dat het plan wettelijk voorzien is, maar onuitvoerbaar is. Het gegeven dat zij niet ondersteund worden in de opbouw van het plan, is erg frustrerend. Het lijkt hen nutteloos hierin energie te steken vooraleer de PSD hiertoe een initiatief neemt, omdat ze vrezen dat zolang de PSD hier niet naar kijkt, ze dit plan uitwerken voor niets. In de praktijk wordt ervaren dat de PSD pas oog heeft voor het detentieplan, als er een vooruitzicht is op een zitting van de SURB. Dit voedt bij de gedetineerden een klimaat van onmacht en gelatenheid. Met dit gevoel van onmacht en onrechtvaardigheid, kloppen verschillende gedetineerden aan bij onze dienst.

Eén gedetineerde werkte op zijn eigen initiatief al geruime tijd aan het uitschrijven van een eigen detentieplan. Op zijn detentieplan kwam noch van de PSD, noch van de directie een reactie. De commissie heeft respect voor de actuele inspanningen van de betrokken diensten. We erkennen tevens dat er heel wat activiteiten georganiseerd worden, toch biedt de organisatie hiervan binnen een detentieplan een duidelijke meerwaarde. Het detentieplan geeft namelijk aan iedereen de kans om op een doelgerichte (en structurele) wijze toegang te krijgen tot de activiteiten. Het valt dus aan te bevelen dat er vanuit DG EPI voldoende middelen en personeel voorzien worden om werk te maken van de praktische implementatie van het detentieplan.

Twee leden van de CvT hadden op 10 mei 2023 een kennismaking met de werking van het detentiehuis te Kortrijk waar wel degelijk een aanzet bestaat tot een institutionele ondersteuning van een planmatige organisatie van de detentietijd. Deze praktijk toont hoe een detentieplan in dit verband als een evident werkinstrument gehanteerd kan worden en hiervoor beroep wordt gedaan op beschikbare mogelijkheden in de onmiddellijke omgeving van de instelling.

Dit alles illustreerde de verwevenheid van het thema “detentieplan” met de feitelijke mogelijkheden binnen en ook rond de gevangensmuren, en dit over de verschillende bevoegdheidskavels (Federaal én Vlaams) en penitentiaire instellingen heen. Het nadenken over een detentieplan blijkt zodoende geen thema op zich, maar een knooppunt van bejegeningsaspecten.

In het licht van al het voorgaande voorziet de commissie op vlak van detentieplan voor het jaar 2024:

- Het scherp houden/stellen van de relevantie van het detentieplan bij alle betrokkenen, in het bijzonder PSD, CAW, externe dienstverleners, werkgevers(organisaties) en directie.
- Een actieve beschikbaarheid voor overleg met geïnteresseerde gedetineerden in hun initiatieven en voorstellen met betrekking tot detentieplanning. We willen instaan voor een inventarisatie van individuele vragen naar een grotere doelgerichtheid van hun detentietijd, conform de in de wet opgenomen bepalingen. We vinden het daarin belangrijk de directie te sensibiliseren (zie boven) en in tussen tijd de gedetineerden te motiveren een eerste stap te zetten tot het opstellen van een detentieplan.

3.4. Regime en activiteiten

Tewerkstelling

Wat betreft de situatie rond tewerkstelling in Leuven-Centraal maakt de commissie zich grote zorgen over de lange wachtlijsten waarop de gedetineerden belanden. Bovendien hebben vele gedetineerden ook slechts een beperkt zicht op de wachtlijst en op het verloop hiervan, waardoor ze uitzichtloos moeten afwachten tot zij aan de beurt zijn. Dit zorgt opnieuw voor frustraties en vaak ook voor een sfeer van onrechtmatigheid tussen de gedetineerden omdat zij bijvoorbeeld het gevoel hebben dat mensen die na hen zijn aangekomen, toch sneller werk krijgen.

Het gebrek aan werk zorgt ervoor dat de detentie van vele gedetineerden een bijzonder moeilijke periode is, omdat zij geen financiële middelen hebben. Het gebrek aan tewerkstelling maakt opnieuw dat gedetineerden extra bestraft worden, naast hun initiële vrijheidsberoving. Zij kunnen door het gebrek aan financiële middelen geen menswaardige detentie uitzitten.

Ook zoals vorig jaar was er bij enkele gedetineerden wél de vraag om hun detentietijd op een toekomstgerichte manier te kunnen invullen. We noteerden vragen rond het volgen van een beroepsopleiding of vormingsprogramma of rond specifieke tewerkstelling. Er was verontwaardiging over de voorspelbaarheid van een negatief of uitblijvend antwoord. Men ervaart hierin een aanslag op eigenwaarde: "Het gevangenisstelsel maakt ons tot wat de buitenwereld van ons denkt: luiaards en profiteurs."

De directie van Leuven-Centraal besliste in het najaar van 2022 om vanaf dan halftijds werken in de gevangenis als algemeen aanbod te zien en het maximale bedrag dat een gedetineerde mag verdienen terug te schroeven tot €200/maand, om er op die manier voor te zorgen dat méér gedetineerden de kans krijgen om (minder) te werken. We hebben als commissie begrip voor deze beslissing, en zijn blij dat er op die manier meer gedetineerden de kans krijgen om iets te verdienen én hun dagen (deeltijds) zinvol in te vullen.

Daarentegen merken we wel op dat deze maatregel zorgt voor minder inkomen. De lonen voor het verrichtte werk zijn vastgelegd in het huishoudelijk reglement van Leuven-Centraal. Het uurloon voor de gedetineerden ligt tussen €0,75 en €4. We vernemen van de gedetineerden regelmatig dat het uurloon niet in evenwicht is met de (stijgende) kantineprijzen (zie ook eerder). Dit baart de commissie zorgen, omdat op die manier de mogelijkheid om producten te bestellen van de kantenlijst in het gedrang komt. We willen er in 2024 dan ook graag op toezien dat het haalbaar blijft om met de inkomsten uit werk, bestellingen te plaatsen voor kantineproducten.

In verband met de uitdagingen op vlak van tewerkstelling noteren we met voldoening het recente verzoek van de Vlaamse dienstverleners om op regelmatige basis met onze CvT contact te onderhouden. Daarnaast willen wij als CvT proberen ook met andere diensten contact te leggen om de werksituatie in Leuven-Centraal te blijven monitoren. We hopen dat door een regelmatig overleg met directie, Cellmade en andere diensten te houden er nieuwe opportuniteiten voor werk in Leuven-Centraal ontstaan.

Onderwijs

De commissie maakt zich zorgen over de toekomstige mogelijkheden voor gedetineerden om een onderwijstraject aan te vatten of zelfs af te ronden. Het project LIO (onderwijs Inside Out) kon tot hertoe individuele studies in de gevangenis ondersteunen, maar dit werd in het verleden gesubsidieerd via een ESF-project. Hiervoor werden echter geen structurele middelen gevonden en dus werd het initiatief stopgezet. Toledo (een digitaal leerplatform binnen de Associatie KU Leuven) is door het internetarrest⁴ wel nog toegankelijk voor zes gedetineerden, maar de individuele studiebegeleiding stopt. Dit betekent niet enkel dat gedetineerden geen nieuwe studie meer kunnen aanvatten, maar ook dat gedetineerden die bezig waren met de examencommissie, hogere studies of afstandsonderwijs hun traject niet kunnen finaliseren omdat de examens eind 2023 en begin 2024 niet georganiseerd kunnen worden. De directie kan hier helaas niets aan veranderen. De hulp- en dienstverlening is op zoek naar een vorm van ondersteuning om de examens in de tweede helft van 2024 minstens wel nog te realiseren.

In het licht van al het voorgaande wil de commissie zich in 2024 toeleggen op het verkennen van het aanbod van activiteiten, inclusief onderwijs en tewerkstelling zowel in Leuven-Centraal als in andere gevangenissen. Dit om zicht te krijgen op de differentiatie van het ondersteunend aanbod en aanbod tot tewerkstelling in de verschillende penitentiaire inrichtingen.

3.5. Orde en veiligheid

Het aantal verzoeken over orde en veiligheid lag in 2023 beduidend lager dan in 2022. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat verzoeken die onder dit domein geregistreerd kunnen worden vaak onder een andere noemer, zoals personeel of detentieomstandigheden, geregistreerd werden.

Vanuit cijfers in de registers blijkt dat het aantal naaktfouilleringen in Leuven-Centraal stijgt. In 2022 werden 184 naaktfouilleringen geregistreerd, terwijl dit er 266 waren in 2023. Deze cijfers werden met de directie besproken, maar er kon geen rechtstreekse verklaring worden aangeduid. De stijging kan volgens de directie te maken hebben met de (stijgende) aanwezigheid van drugs in de instelling en het aanpakken van dit probleem. Omtrent de naaktfouilleringen ontvangt de CvT twee verschillende soorten verzoeken. Ten eerste wordt het rechtmatig karakter van enkele fouilleringen in vraag gesteld.

---

⁴ Rb. Leuven 23 november 2021, nr. 2021/AR/7092; Het vonnis stelt dat er een ruimte in de gevangenis voorzien moet worden waar de gedetineerde toegang heeft tot Toledo en de mogelijkheid moet krijgen om informatie op een gegevensdrager op te slaan voor *offline* gebruik. Dit alles weliswaar onder toezicht van het gevangenispersoneel.

Dit werd in het vorige jaarverslag reeds aangehaald. Ook hier herhalen we ons advies om telkens een duidelijke motivering te communiceren naar de gedetineerde en deze ook te registreren.

Een tweede soort klacht betreft de uitvoering van de naaktfouilleringen. De CvT stelt in 2023 vast dat deze niet altijd volgens de voorschriften verlopen. Zo is er een geval bekend waarbij er geen handdoek werd aangeboden, noch een kamerscherm werd gebruikt, ondanks de expliciete vraag van de gedetineerde. In andere gevallen horen we dat naaktfouilleringen soms zichtbaar zijn voor anderen op de gang. Deze situaties zouden een gevolg kunnen zijn van het niet voorhanden zijn van een geschikt lokaal om de procedure uit te voeren. Echter ontvingen we herhaaldelijk klachten over fouten in de procedure, hetgeen doet vermoeden dat er tevens onvoldoende kennis heerst omtrent de procedure en voorschriften. Dit werd reeds aangekaart bij de directie, die de problematiek bevestigt en stelt dat het personeel recent opnieuw herinnerd werd aan het belang van het nauwgezet opvolgen van de voorschriften. De CvT stelt vast dat de voorschriften echter niet zichtbaar geafficheerd zijn in lokalen die bestemd zijn voor de naaktfouilleringen en dat de bevroegde personeelsleden geen vlotte toegang hebben tot uitgebreide instructies. We moedigen de directie dan ook aan om, bijvoorbeeld aan de hand van affiches, de nodige instructies te verspreiden onder de personeelsleden. De commissie zal in het volgende werkjaar dit thema trachten op te volgen aan de hand van een vragenlijst waarmee we een steekproef van gedetineerden meer objectief kunnen bevragen omtrent de motivatie en uitvoering van naaktfouilleringen die hebben plaatsgevonden. De resultaten van deze bevraging zullen nadien ook besproken worden met de directie.

Uit de registers bleek verder dat er 38 plaatsingen in de strafcel gebeurden. In acht van die gevallen was dit op vraag van de gedetineerde zelf, naar aanleiding van onder andere suïcidale gedachten of weigering van celmutatie door de directie. Op basis van de door de CvT gekende registers is het echter niet altijd mogelijk om het begin en einde van de plaatsing in de strafcel na te gaan. De CvT uit, net als in de jaarverslagen van 2019, 2020 en 2022, opnieuw de bezorgdheid om de veiligheid van mensen in de strafcel en/of het betrokken personeel te waarborgen, gezien de sterk verouderde staat ervan. De CvT neemt zich dan ook voor om in het volgende werkjaar meer systematisch aandacht te besteden aan de situatie van gedetineerden in de naakte cel of strafcel.

Verder besliste de directie zestien keer om een bijzondere veiligheidsmaatregel op te leggen. Hierbij is geen motivatie voorhanden in het register. Eén gedetineerde kreeg in 2023 een individueel bijzonder veiligheidsregime opgelegd. Algemeen juicht de CvT het registreren van bovenstaande maatregelen toe, maar moedigt tevens aan om ook de duur en motivatie van de maatregel te registreren conform de Basiswet⁵ (art. 115 en 118).

Tot slot ontving de CvT verschillende meldingen van gedetineerden die zich onveilig voelden in de instelling, omwille van roddels en pesterijen tot spanningen in het kader van geopolitieke conflicten. Minstens eenmaal had een gedetineerde zichzelf reeds vrijwillig laten afzonderen uit vrees voor verder geweld nadat hij recent was aangevallen. De directie stelt duidelijk dat gedetineerden vaak een overdreven gevoel van onveiligheid hebben en gaat dus niet bij elke aanvraag meteen over tot het

---

⁵ Artikels 115 en 118 van de Basiswet.

overplaatsen van iemand naar een andere cel of vleugel. Desondanks heeft de directie dit jaar, al dan niet nadat de CvT een bepaalde situatie had aangekaart, gedetineerden getransfereerd. In enkele individuele gevallen ontspoorde de situatie echter effectief vooraleer er maatregelen werden genomen.

3.6. Personeel

De CvT stelt vast dat er in 2023 minder rapportbriefjes werden ontvangen met betrekking tot het personeel. Een eerste mogelijke verklaring is dat de klachten ons minder bereiken dan in voorgaande jaren. Een andere verklaring zouden we kunnen vinden in het feit dat er los van enkele individuele gevallen, geen structurele problemen waren op dit vlak. De individuele gevallen werden besproken met de directie. In het jaarverslag van 2022 verwees de CvT naar een relatief grote hoeveelheid nieuwe aanwervingen binnen het personeelskader. In 2023 is het volledig kader van penitentiair beambten dan ook gevuld. Vanuit gesprekken met gedetineerden alsook eigen contacten, ervaren we de aanwerving van de nieuwe personeelsleden als een positieve evolutie op vlak van communicatie naar de gedetineerden toe. We hoorden in 2023 nog vaak klachten rond de wachttijd voor gesprekken bij PSD.

De CvT formuleerde in 2022 enkele opmerkingen met betrekking tot de communicatie, onder andere het gebrek aan registratie van gesprekken tussen directieleden en gedetineerden. Intussen hebben we kunnen vaststellen dat mondelinge gesprekken wel degelijk geregistreerd worden, dit gebeurt door de regimedirecteurs digitaal met vermelding van het gespreksonderwerp. Schriftelijke antwoorden die genoteerd worden op de rapportbriefjes en weer aan de gedetineerden worden bezorgd, worden daarentegen niet geregistreerd. De oude manier van werken, namelijk het werken met het zogenaamde 'gunstenboek' waarin dit bij de ploegchef werd bijgehouden, werd afgeschaft zodat gedetineerden zelf in het bezit kunnen zijn van de rapportbriefjes. De directie beklemtoont dat ze over onvoldoende middelen beschikt om aanvullende registraties te doen naast de reeds hoge administratieve last.

Voorts bemerkte de CvT in het voorgaande jaarverslag dat beslissingen van de directie naar het gevoel van de gedetineerden niet altijd voldoende werden gemotiveerd, hetgeen tot onduidelijkheden en frustraties leidde. De CvT herhaalt ook dit jaar opnieuw het advies om beslissingen duidelijk te staven. De directie beklemtoont mondeling voldoende motivering te voorzien, we raden aan om hier bewust verder op in te zetten en deze reflex in alle soorten communicatie door te trekken. Echter moedigt de CvT de gedetineerden ook aan om vragen of onduidelijkheden eerst met de directie uit te klaren, alvorens de CvT te contacteren. In het komende werkjaar zullen onze leden dan ook meer aandacht schenken aan het verwijzen van de gedetineerden naar de directie indien dit nog niet gebeurd zou zijn.

Tot slot stootte de CvT in het afgelopen jaar op onduidelijkheden in de communicatie tussen personeelsleden en directie. Bijgevolg worden soms tegenstrijdige boodschappen gegeven naar de gedetineerden, bijvoorbeeld wanneer de vraag kwam naar de toelating om javel te gebruiken bij het schoonmaken van de douches. Daarnaast zou in enkele gevallen de informatie op de vleugels, zoals grensoverschrijdend gedrag in een duocel en spanningen, onvoldoende doorgestroomd zijn naar de directie.

Tevens horen we dat de dialoog tussen de directie en de vakbonden soms moeizaam verloopt. De CvT uit dan ook haar bezorgdheid omtrent dreigende lokale staking(en) omwille van sociale conflicten. Gezien de significante impact die de stakingen hebben op de gedetineerden (cf. infra), hecht de CvT

dan ook belang aan dit thema. Onze leden zullen zowel met de directie als met de vakbonden in gesprek trachten te gaan om ook onze bezorgdheid omtrent de gevolgen van de stakingen, zowel nationaal als lokaal, te uiten. De rapportage in dit jaarverslag omtrent het transversaal thema draagt hier in eerste instantie toe bij.

3.7. Transversaal thema 2023: staking en minimale dienstverlening

Er werd in Leuven-Centraal acht dagen gestaakt in 2023, telkens in kader van nationale vakbondsacties. Zoals reeds aangegeven werd er als gevolg van sociale spanningen binnen de instelling wel bedreigd met een lokale staking, doch is dit in 2023 niet tot uitvoering gekomen. Zes stakingen duurden 24 uur, maar er vond ook een staking plaats van 48 uur. De stakingen waren wederom beperkt tot maximum 48 uur, waardoor er geen beroep kon worden gedaan op de regeling omtrent minimale dienstverlening. De CvT bezocht de instelling tijdens de acht stakingsdagen.

Er was op slechts vier van de acht stakingsdagen ondersteuning door politiediensten, telkens in de voormiddag. Er was driemaal ondersteuning door vier agenten en eenmaal waren er zes agenten aanwezig. Op stakingsdagen is geen opendeurregime mogelijk. Medische afspraken, externe bewegingen, bezoeken van advocaten konden telkens doorgaan op de stakingsdagen. Er was toegang tot de douches op vier stakingsdagen, ook tijdens de staking van 48 uur. Activiteiten zoals sport, bibliotheek, opleidingen en regulier bezoek gingen nooit door tijdens de stakingen. Ondanks het recht op een dagelijkse wandeling, ging deze op slechts één van de acht stakingsdagen door. Dit is meteen de meest gehoorde klacht van gedetineerden betreffende de stakingen. Het personeel en de directie geven aan dat dit te wijten is aan de te lage personeelsbezetting op de stakingsdagen waardoor uit veiligheidsoverwegingen voor gedetineerden en personeel wordt beslist om de wandeling niet te laten doorgaan. Vandaar dat de CvT ook het belang van de minimale dienstverlening benadrukt, ook op stakingen van minder dan 48 uur.

De commissie zelf ondervindt relatief weinig hinder van de stakingen. De toegang tot de gevangenis van de leden is steeds gewaarborgd. Gesprekken met gedetineerden waren moeilijker te organiseren, doch in principe wel mogelijk op de expliciete vraag van de leden. De klachtencommissie heeft weinig hinder ondervonden van de stakingen. Indien een stakingsdag uitzonderlijk samenviel met een zittingsdag, dan werd de zitting uitgesteld naar de eerst mogelijke maandag.

De impact op tewerkstelling is tijdens stakingsdagen zeer groot. Tijdens de acht stakingsdagen waren de werkhuisen in Leuven-Centraal gesloten. De gedetineerden die in de keuken werken, konden wel aan de slag. Op vijf dagen hebben we als CvT genoteerd dat de fatikken hun werk konden verrichten, alsook de gedetineerden die in de keuken werken. Op drie stakingsdagen zou ook de wasserij geopend zijn geweest. Al de gedetineerden die in de werkhuisen werken, werden door de stakingen gestraft en konden niet werken. De gedetineerden die wij spraken, ontvingen wel hun 'stakingspremie' doordat ze niet konden werken als gevolg van de staking. Zoals opgenomen in het recent ondertekende huishoudelijk reglement van Leuven-Centraal, hebben de gedetineerden die omwille van een staking niet kunnen werken recht op deze stakingspremie. De stakingspremie bedraagt €0,75/uur, met een maximumbedrag van €5,25/dag. Dit betekent dat gedetineerden die op niet-stakingsdagen 8 uur werken en/of een hoger uurloon hebben dan het minimum uurloon van €0,75/uur, een verlies lijden op de stakingsdagen. Dit betreuren we als CvT omdat zij er niet voor kiezen niet te werken, maar toch de

gevolgen dragen. Het lijkt een banaal verschil, maar voor vele gedetineerden heeft dit een onmiddellijke impact op hun mogelijkheden om bijvoorbeeld te kunnen telefoneren. Wat betreft de gezondheidszorg tijdens stakingen nam de CvT initiatief om te informeren naar de medische permanentie, zowel bij het personeel als bij de gedetineerden. De continuïteit van zorgen lijkt in Leuven-Centraal doorgaans goed georganiseerd tijdens stakingen.

Tijdens de stakingen is de sfeer eerder rustig en lijken de meeste gedetineerden begrip te tonen voor de situatie. Er werden geen incidenten geregistreerd die gelinkt konden worden aan de stakingen. In de loop van de 48-uren staking was er wel een geleidelijke toename van spanningen in de gevangenis merkbaar, maar dit heeft niet tot incidenten geleid. Het is volgens de commissie dan ook aan te bevelen om stakingen in de toekomst te beperken tot 24u.

4. Het beklagrecht

4.1. Het beklagrecht in cijfers

Hieronder stellen we de cijfers voor waarover wij beschikken op basis van de registratie op centraal niveau.

In 2023 werden er voor de klachtencommissie van Leuven-Centraal 235 dossiers aangemaakt, in vergelijking met de 158 dossiers in 2022. Het is mogelijk dat één dossier meerdere klachten tegen verschillende beslissingen bevat. In 6 dossiers werd nog geen uitspraak gedaan. Er werd geen enkel dossier doorverwezen voor bemiddeling gelet op het blijvend verzet hiertegen van de directie (zie verder). De stijging van aantal aangemaakte dossiers blijkt ook uit de vergelijking met de gegevens van het vorig jaar:

Tabel 5. Overzicht soorten beslissingen 2022 vs. 2023

	2022	2023
Onontvankelijke klachten	57	89
Geheel of gedeeltelijke ongegronde klachten	50	65
Geheel of gedeeltelijke gegronde klachten	56	82
Klachtafstanden	11	30

Tussen de datum van ontvangst van de klacht door de maandcommissaris en de datum van de eindbeslissing zaten er in 2022 gemiddeld nog 35 dagen. Gelet op de substantiële stijging van de ingediende klachten – vooral gedurende het laatste kwartaal van 2023- bedroeg de tijd tussen de ontvangst van de klacht en de eindbeslissing in 2023 44 dagen (enkel rekening houdende met de dossiers waarin reeds een beslissing werd genomen.)

In 2023 werd in 47 van de 235 dossiers al beroep ingediend.

4.2. Belangrijke tendensen

Blijvend verzet tegen bemiddeling

Evenals in 2022 blijkt dat de directie in 2023 in haar verweren op de ingediende klachten steeds aangeeft dat zij geen bemiddeling wenst (zie ook eerder punt 1.2). De Basiswet voorziet de mogelijkheid voor de klachtencommissie om, alvorens de klacht verder te behandelen, de klacht over te zenden naar de maandcommissaris voor bemiddeling. Dit kan niet wanneer de directie zich hiertegen verzet.⁶ Door weliswaar ruim gebruik te maken van de mogelijkheid om partijen in de gelegenheid te stellen mondelinge opmerkingen te maken⁷, stelt de klachtencommissie vast dat er tijdens de zitting evenwel

⁶ Artikel 153, §1 van de Basiswet.

⁷ Artikel 154, §1 van de Basiswet.

niet zelden een dialoog tot stand komt tussen de klager en de directie en een oplossing kan worden gevonden nog tijdens de zitting.

Ook in 2023 hebben er zich tijdens de zittingen geen incidenten voorgedaan die een inkorting van de behandeling noodzakelijk maakten.

Brede interpretatie van de bevoegdheid

De klachtencommissie hanteert een brede invulling van het begrip “beslissing van of namens de directeur” om te vermijden dat een klacht te snel en ondoordacht tot een feitelijkheid wordt gereduceerd en ontsnapt aan de beoordeling door de klachtencommissie. Ook wordt in de beoordeling over de ontvankelijkheid van een klacht stilgestaan bij de vraag of de directie niet heeft nagelaten om een beslissing te nemen binnen een wettelijke of redelijke termijn. De klachtencommissie stelde herhaaldelijk vast dat de directie, wanneer zij van oordeel was dat een klacht onontvankelijk was, al te voorbarig besluit om geen stukken toe te voegen aan haar verweer.

Puntensysteem

De klachtencommissie handhaafde in 2023 haar standpunt over de toekenning van punten. De directie meent dat de toekenning van punten geen individuele beslissing van de directeur is, maar een loutere automatische toepassing van de brochure basisregime die geldt voor alle gedetineerden in Leuven-Centraal. Het puntensysteem is voor de directie een beheerssysteem om het opendeurregime te kunnen behouden. De klachtencommissie is het niet eens met deze visie van de directie. Volgens de klachtencommissie is de toekenning van punten na het plegen van een tuchtrechtelijke inbreuk en de overplaatsing van een gedetineerde naar het basisregime ten gevolge van het overschrijden van tien punten, een beslissing van de directeur die een welbepaalde gedetineerde individueel (be)treft. Zelfs al giet de directie deze beslissingsbevoegdheid in algemene richtlijnen die automatisch toepassing of uitwerking zouden vinden, vallen deze klachten volgens de klachtencommissie toch onder de beoordelingsbevoegdheid van de klachtencommissie.

De beroepscommissie volgde aanvankelijk het voornoemd standpunt van de klachtencommissie niet tot 13 juli 2023. Sindsdien meent ook de beroepscommissie dat de toekenning van punten een geïndividualiseerde beslissing uitmaakt die dus beklagwaardig is en dat deze beslissingen met een individuele draagwijdte formeel moeten gemotiveerd zijn. Ingevolge de nieuwe rechtspraak van de beroepscommissie, besliste de directie begin november om tijdelijk het puntensysteem op te schorten teneinde te onderzoeken hoe zij kon tegemoetkomen aan de commentaar van de beroepscommissie. Midden december werd de klachtencommissie in kennis gesteld van het nieuwe verweer van de directie inzake het puntensysteem. De directie meent tegemoet te komen aan de kritiek van de beroepscommissie door zich sterk te maken om het puntensysteem consequent toe te passen en doordat het puntensysteem werd opgenomen in een bijlage bij het nieuwe huishoudelijk reglement dat door de minister werd ondertekend. De klachtencommissie is van oordeel dat de directie hierbij voorbijgaat aan de fundamentele problematiek van het puntensysteem, namelijk het ontbreken van een individuele motivering van de beslissing tot toekennen van punten.

Geurwaarneming

Verder is de klachtencommissie van oordeel dat het bewijs voor de tuchtinbreuk van het bezit van of de handel in verdovende middelen⁸ niet louter gesteund kan worden op een geurwaarneming ook al wordt door de directie voorgehouden dat het personeel hier een specifieke opleiding voor gevolgd heeft. De klachtencommissie meent dat een gedetineerde enkel gesanctioneerd kan worden voor het bezit van verboden middelen indien de geurwaarneming voldoende geïndividualiseerd en geobjectiveerd werd en het vermoeden van bezit/gebruik daarenboven werd ondersteund door bijkomende belastende elementen.

Mondelinge of schriftelijke inlichtingen van derden⁹

De klachtencommissie heeft in 2023, net zoals in 2022, geen penitentiair bewakingsagenten opgeroepen om te getuigen. De klachtencommissie heeft wel een bezoek gebracht aan de schrijnwerkerij en de wasserij en zich laten inlichten door de verantwoordelijken over de wijze van werking.

Naaktfouilles

In 2023 ontving de klachtencommissie een stijgend aantal klachten over de naaktfouilles en dit zowel tegen de beslissing van de directie om over te gaan tot een naaktfouille, alsook tegen de uitvoering van het onderzoek aan het lichaam. Ook in 2023 werd door de klachtencommissie nagegaan of in de motivering voor de fouillering op het lichaam individuele aanwijzingen werden opgenomen waaruit bleek dat men het vermoeden had dat klager in het bezit was van verboden voorwerpen of substanties én dat het onderzoek aan de kledij niet zou volstaan om deze voorwerpen of substanties te vinden. De klachtencommissie heeft vastgesteld dat in de beslissingen een onderzoek aan de kledij meestal niet overwogen werd, laat staan uitgevoerd werd en dan pas werd overgegaan tot een onderzoek aan het lichaam.

Daarnaast blijft de klachtencommissie van oordeel dat de wijze van uitvoering van een naaktfouille ook vatbaar is voor beklag. Volgens de klachtencommissie staat de uitvoering immers direct in verbinding met de door de directie genomen beslissing. Derhalve is een klacht over deze uitvoering als ontvankelijk te beschouwen.

Naar aanleiding van een politionele actie vastgelegd op het 'overleg drugs' zoals bepaald in Ministeriële Omzendbrief nr. 1806 van 6 februari 2009, werden er eind 2022 celcontroles en naaktfouilles uitgevoerd door de betrokken politieagenten. Deze controles waren gericht op het zoeken naar voorwerpen of substanties die de orde en de veiligheid in de instelling in het gedrang kunnen brengen. De klachtencommissie heeft de klachten hierover begin 2023 behandeld. De klachtencommissie is van oordeel dat de in overleg met de gevangenisdirectie vastgelegde politionele controles, niet kunnen

---

⁸ Artikel 129, 7° van de Basiswet.

⁹ Artikel 154.§3 van de Basiswet

ontsnappen aan de regelgeving zoals vastgelegd in de Basiswet. Bijgevolg werden enkele celcontroles en naaktfouilles uitgevoerd in het kader van de politionele actie onwettig bevonden.

Nieuw bleek ook dat de directie voorafgaandelijk aan een nachtelijke *sweeping* in de maand oktober een algemeen mandaat had gegeven aan haar personeel om over te gaan tot naaktfouilles indien bij een positieve meting tijdens de geplande *sweeping* niet meteen een gsm werd gevonden.

Celcontrole

Niet zelden wordt tijdens de zitting bijkomend geklaagd over de wijze van uitvoering van celcontroles. Meer bepaald klaagt men aan dat de cel niet in oorspronkelijke staat werd hersteld¹⁰ waarbij de cel rommelig en vuil werd achtergelaten, eventueel met schade. Deze klachten zijn moeilijk te objectiveren door de klagers maar worden door hen duidelijk wel als ergerlijk ervaren.

Ongestoord bezoek voor veroordeelden met verhoogd risico

Een aantal klachten in 2023 hadden betrekking op de permanente weigering van de directie op ongestoord bezoek voor veroordeelden met een hoog risico (persoonlijkheid). De directie baseert zich meestal op een risicoanalyse van de persoonlijkheid van de gedetineerde in combinatie met de zware feiten die werden gepleegd. Ook de adviezen ingewonnen bij de PSD blijken niet zelden een herhaling van eerder aangehaalde en vaak gedateerde risicofactoren terwijl deze gedetineerden wettelijk niet uitgesloten zijn van de mogelijkheid van ongestoord bezoek en aantonen in de voorwaarden te zijn om in aanmerking te komen voor dit bezoek. De klachtencommissie heeft het afgelopen jaar herhaaldelijk de directie opgedragen een nieuwe beslissing te nemen die gesteund is op recente verslaggeving van de PSD en waarbij ook wordt geantwoord op de door de klagers aangedragen nieuwe elementen, zoals verslagen van psychologen en het doorlopen traject in de gevangenis (cursussen, opleidingen, therapie sessies).

Volgens de directie zou gehandeld worden volgens de (algemene) instructies die bepalen dat de PSD enkel rekening moet houden met de op dat ogenblik gekende gegevens en wordt er niet gevraagd om een risicoanalyse op te maken.

Individueel detentieplan

Ook in 2023 hebben sommige gedetineerden aangegeven dat het opstellen van een detentieplan voor hen een belangrijke rol speelt in het bijzonder met het oog op een zinvolle detentie. De directie gaf aan dat zij over onvoldoende mogelijkheden beschikt om dergelijk detentieplan op te stellen. De klachtencommissie heeft in 2023, net zoals in 2022, beslist dat de directie op grond van de Basiswet nochtans haar medewerking moet verlenen voor het opstellen van een detentieplan.¹¹

---

¹⁰ Zie Collectieve Brief nr. 141 van 30 januari 2017.

¹¹ Art.38 van de basiswet

Vragen bij de werking van interventies naar aanleiding van incidenten

Er is een officieel interventieteam samengesteld met mensen die hiervoor een bijkomende opleiding kregen. Tot dusver was er nog maar één interventie en hierover werden geen klachten ontvangen. Van iedere interventie door dit team wordt een verslag opgesteld.

Bij een alarm op een vleugel worden op voorhand aangeduide penitentiair beambten opgeroepen om bijstand op de vleugel te bieden. Hiervan wordt geen verslag opgesteld. De klachtencommissie stelt zich vragen bij de manier waarop deze ploeg optreedt. Tijdens de zittingen zijn er signalen van buitensporig geweld door het opgeroepen team. Omdat de gedetineerden nooit namen konden noemen van het personeel in kwestie, is het vooralsnog moeilijk om tot een concrete casus te komen.

Dit werd besproken met de directie, die de Commissie er op wees dat er wel rapporten van dergelijke interventies worden gemaakt, iets waarvan de Commissie tot nu toe niet van op de hoogte was. De directie wil dergelijke signalen ook verder onderzoeken en bespreken met de Commissie zodat dit in de toekomst vermeden kan worden.

4.3. Positieve elementen

Zittingen

Tenzij bij kennelijk onontvankelijke klachten, zal de klager zeer vaak de kans krijgen om zijn klacht en zijn versie van de feiten te komen toelichten tijdens een zitting. Dit blijkt vaak zeer verhelderend te zijn en niet zelden een nieuw licht te werpen op het dossier hetgeen niet verkregen kon worden op basis van de stukken alleen. De klachtencommissie hoopt op die manier dat partijen zich gehoord voelen en hierdoor de uitspraak van de klachtencommissie beter begrijpen en aanvaarden, zelfs indien men in het ongelijk wordt gesteld. Meer nog dan tijdens de vorige jaren gaven sommige klagers aan dankbaar te zijn dat ze werden gehoord. De maandcommissarissen bevestigden dat dit aspect gewaardeerd wordt.

Samenwerking met het klachtenbureau en de directie

De samenwerking met het klachtenbureau en de directie verliep in 2023 opnieuw constructief. Verweren worden tijdig en gemotiveerd medegedeeld, samen met eventuele dossierstukken. Indien een stuk ontbreekt, wordt dit meestal op eerste verzoek snel bezorgd. Bijkomende vragen worden spoedig beantwoord. Tijdens de zitting verloopt de interactie met de directie op een correcte wijze. De klachtencommissie ziet erop toe dat alle betrokken partijen ieder op zijn/haar beurt aan het woord kunnen komen en dit op een beleefde en respectvolle wijze. De klachtencommissie stelt het ten zeerste op prijs dat de directie steeds aanwezig is met een goed ondersteund dossier. Na de zitting is het gebruikelijk dat de voorzitter aan de directie de mogelijkheid geeft eventuele opmerkingen te maken over het verloop van de zitting. In 2023 zijn er geen opmerkingen gemaakt.

Aansluiting internet

De directie heeft in de gebruikelijke zittingszaal (roefelzaal voor bezoek van kinderen) verschillende aansluitingspunten voorzien voor internet. Gelet op het aanvangsuur van de zitting (14u30) is deze zaal

echter niet steeds vanaf het begin van de zitting beschikbaar en moet er uitgeweken worden naar een andere zaal (zgn. trouwzaal) tot het bezoek eindigt (omstreeks 14u45).

Klachtenformulieren

Er werd door de klachtencommissie vastgesteld dat de klachtenformulieren beter beschikbaar zijn op de vleugels dan de afgelopen jaren.

4.4. Werkpunten

Klachten over medische verzorging

Net zoals in 2022, werden er in 2023 herhaaldelijk klachten ingediend over de medische zorg in de gevangenis. Aangezien deze klachten niet gericht zijn tegen beslissingen van de directie, is de klachtencommissie hiervoor niet bevoegd. In vergelijking met 2023 is dit aantal wel teruggelopen. De klachtencommissie signaleert deze klachten bij het arts-lid van de CvT zodat de klager niet te lang in het ongewisse blijft en de behandeling van zijn medische vraag geen onnodige vertraging oploopt.

Informatieverstrekking door de directie aan het personeel

Het is aan te bevelen dat de voorgeschreven procedures voor naaktfouilles, onderzoeken op de kledij en celcontroles bij herhaling door korte vorming en voorlichting in herinnering worden gebracht bij het personeel.

Registratie van schriftelijke rapportbriefjes.

De klachtencommissie is er voorstander om naast controlemaatregelen en rapporten bij de directie, ook de schriftelijke rapportbriefjes en de antwoorden hierop, te registreren.

Registratie leden van het interventieteam en van interventies

De registratie van de samenstelling van het interventieteam is aan te bevelen alsook van de gedane interventies en de reden ervan. Dit register dient geconsulteerd te kunnen worden door de leden van de CvT.

5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor 2023

De drie belangrijkste vaststellingen die een impact hebben op het welzijn en het respect voor de menselijke waardigheid van personen in detentie zijn de volgende. De eerste twee punten komen overeen met die van vorig jaar. Het derde punt is een nieuwe toevoeging, ter vervanging van de druk op transparantie en informatieverstrekking. Dit wil niet zeggen dat het soms ervaren gebrek aan transparantie en informatieverstrekking opgelost is, wel dat het probleem van tewerkstelling in 2023 prominent naar voren kwam en daarom op de lijst van drie belangrijkste lokale problematieken komt.

- *Gezondheidszorg:* Net zoals vorige jaren, is de gezondheidszorg in Leuven-Centraal nog steeds een probleempunt. De onder punt 3.1 beschreven problemen slepen reeds een tijd aan en hebben een zeer grote impact op de gedetineerden. Een goede gezondheidszorg is een basisbehoefte waaraan momenteel niet voldoende tegemoet wordt gekomen.
- *Gebrek aan middelen:* Ook dit punt is hetzelfde als in 2021 en 2022. Op verschillende vlakken zijn er grote en aanslepende problemen van diverse aard met een gemeenschappelijke noemer: een gebrek aan middelen. Dit is een deel van het probleem op vlak van gezondheidszorg, maar ook problemen zoals gebrekkige en verouderde infrastructuur, gebrek aan individuele detentieplannen, gebrek aan IT-ondersteuning en het sterk afbouwen van de mogelijkheden tot onderwijs en vorming binnen de gevangenis hebben een tekort aan financiering ten grondslag. De commissie doet, net als de andere actoren binnen de gevangenis, haar best om binnen dit kader te functioneren en problemen op te lossen, maar een fundamentele oplossing kan slechts worden bereikt mits de nodige financiële investering.
- *Tewerkstelling:* Een probleem dat reeds jaren speelt in Leuven-Centraal, maar steeds erger lijkt te worden, is het gebrek aan tewerkstelling. Zeer veel gedetineerden willen werken, maar hebben geen job. Hierdoor lopen zij een loon mis, dat ze zouden kunnen gebruiken om hun levenskwaliteit te verbeteren en om bijvoorbeeld hun slachtoffer terug te betalen. Bovendien zou tewerkstelling die gedetineerden ook een nuttige tijdsbesteding geven en hen de kans geven bepaalde vaardigheden op te doen. Dit gaat zowel om technische vaardigheden als om sociale vaardigheden van het samenwerken met anderen, zich aan een vast dagritme houden, etc. Het gebruik van halftijdse tewerkstelling heeft het probleem een beetje getemperd, maar zorgt er ook voor dat zelfs gedetineerden met een job weinig verdienen en zich slechts beperkt nuttig kunnen bezighouden. Het aantrekken van meer tewerkstellingsmogelijkheden, zou al deze problemen kunnen oplossen.

Op basis van deze drie vaststelling formuleert de CvT de volgende aanbevelingen:

- De gezondheidszorg binnen de gevangenis moet blijvend worden opgevolgd en worden bijgestuurd op het niveau van DG EPI (in het bijzonder DGZG) en de FOD Volksgezondheid.
- De nodige middelen moeten worden vrijgemaakt door DG EPI en de Regie der Gebouwen zodat er kan worden gewerkt aan individuele detentieplannen, IT-infrastructuur, begeleiding van gedetineerden, onderwijsmogelijkheden en een menswaardige en moderne gevangenisstructuur in het algemeen.
- DG EPI in het algemeen en Cellmade in het bijzonder moeten zich inspannen om extra arbeidsplaatsen te creëren binnen de gevangenis, alsook om ervoor te zorgen dat gedetineerden met een job deze zo systematisch mogelijk kunnen uitoefenen.

6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor 2024

De belangrijkste uitdagingen en werkpunten voor de commissie voor het jaar 2024 zijn de volgende:

1. Het blijven faciliteren van de totstandkoming van een goed functionerende gezondheidszorg binnen de gevangenis.
2. Het proberen ondersteunen van de totstandkoming van individuele detentieplannen.
3. Het op punt stellen van het kader voor haar leden en de verdere bestending van de werkgroepen zodat de leden zich ondanks hun vrijwilligheid toch met kennis van zaken en ondersteund door geijkte procedures van hun taken kunnen kwijten.
4. Voldoende aandacht spenderen aan het inwerken van nieuwe leden.
5. Contacten met de verschillende diensten binnen de gevangenis verder uitbouwen zowel om de kennis van de commissie te verhogen, als om de werking van de commissie bekend te maken bij deze diensten.
6. Het aanmoedigen van verhoogde transparantie, informatieverzameling en informatiebedeling binnen de gevangenis, vooral vanuit de directie naar het personeel en de gedetineerden toe.
7. Het blijven constructief bijdragen aan het zoeken naar oplossingen met betrekking tot het gebrek aan arbeidsplaatsen binnen de gevangenis.
8. Meer aandacht besteden aan structurele problematieken, zonder de individuele bejegening van de gedetineerden uit het oog te verliezen.